

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник відділу освіти
Балаклійської міської ради
Харківської області

Швид Світлана ШВІД

30 серпня 2021 року

**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ
БАЛАКЛІЙСЬКОГО ЛЦЕЮ №5
БАЛАКЛІЙСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
НА 2021-2026 РОКИ**

СХВАЛЕНО
на засіданні педагогічної ради
Балаклійського ліцею №5
Балаклійської міської ради
Харківської області
протокол № 1 від 31.08.2021 р.

Зміст

I.	Паспорт	3
II.	Вступ	6
III.	Стратегія розвитку ліцею на 2021-2026 рр.	8
	1. Загальні положення	8
	2. Місія	10
	3. Візія	10
	4. Цінності ліцею	11
	5. Принципи діяльності закладу	11
	6. Зміст діяльності	12
	7. Основні шляхи реалізації Стратегії розвитку на період 2021-2026 рр.	13
	7.1. Підвищення конкурентоспроможності Балаклійського ліцею №5.	13
	7.2. Регіональний освітній проєкт «Виховний простір Харківщини: вектори розвитку».	14
	7.3. Регіональний освітній проєкт «Модернізація змісту та форм підготовки учнів до зовнішнього незалежного оцінювання в закладах загальної середньої освіти».	16
	7.4. Регіональний освітній проєкт «Розвиток інклюзивної освіти в Харківській області».	18
	7.5. Регіональний освітній проєкт «Модернізація початкової освіти».	19
	7.6. Регіональний освітній проєкт «Моніторинг у сфері загальної середньої освіти в умовах розбудови сучасної української школи».	20
	7.7. Всеукраїнський освітній проєкт "Садочок – простір дружній до дитини».	20
	7.8. Мережа класів та контингент учнів.	21
	7.9. Мережа груп та контингент вихованців.	21
	7.10. Розвиток кадрового потенціалу.	21
	7.11. Основні вектори методичної роботи.	22
	7.12. Профілізація навчання та поглиблене вивчення предметів.	24
	7.13. Підвищення ефективності професійного самовдосконалення педагогічних працівників у міжтестастійний період.	24
	7.14. Перспективний план внутрішньошкільного контролю за викладанням предметів.	27
	7.15. Основні напрями виховної роботи ліцею.	30
	7.16. Розвиток матеріально-технічної бази закладу	37
	8. Можливі ризики	38
	9. Шляхи розв'язання	38

I. Паспорт

Назва	Зміст плану
Тип програми	Стратегія розвитку
Соціальний запит закладу	Стратегія орієнтована на підвищення якості освіти, оновлення її змісту і структури на основі кращих традицій, що склалися в навчально-виховному комплексі і сучасних педагогічних технологій, спрямованих на формування конкурентоспроможного учня; оптимізацію механізму управління закладом, забезпечення єдності освітнього, виховного та педагогічного процесів.
Мета	<p>Визначити перспективи розвитку ліцею як закладу, що надає якісну сучасну освіту шляхом вільного творчого навчання відповідно до суспільних потреб, зумовлених розвитком української держави.</p> <p>Створення освітнього простору, який дозволить забезпечити розвиток та виховання дитини, громадянина України, здатного вливати на особистісну освітню траєкторію та здатного порівнювати її з національними і загальнолюдськими досягненнями.</p>
Завдання	<ul style="list-style-type: none">• Формування багатомірного освітнього простору для здобувачів освіти, орієнтованого на автономію, академічну свободу для всебічного розвитку особистості, як найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей.• Забезпечення якості надання освітніх послуг на дошкільному, початковому, базовому та профільному середньому рівнях освіти.• Надання освітніх послуг через форми здобуття освіти згідно чинного законодавства (очна, дистанційна, сімейна, екстернатна, мережева, педагогічний патронаж).• Виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям, громадськості, суспільства.• Розвиток творчої ініціативи та академічної свободи педагогів в пошуках нових форм і методів педагогічної діяльності для надання якісних освітніх послуг.• Формування цінностей і необхідних для самореалізації здобувачів освіти компетентностей.• Формування інформаційно-комунікаційної та комунікативної компетентностей учнів.• Запровадження освітніх інновацій, інформаційно-комунікаційних педагогічних технологій.

- Впровадження здоров'язберігаючої технології в освітній процес.
- Створення толерантного середовища у закладі освіти.
- Розвиток комунікативних здібностей здобувачів освіти.
- Створення сприятливих умов для пошуку, підтримки та розвитку обдарованих дітей і молоді.
- Підтримка дітей і молоді з особливими потребами.
- Забезпечення консолідації та взаємодії соціальних і наукових партнерів із метою інтенсифікації розвитку й удосконалення освітнього середовища.
- Підвищення професійного рівня кадрового потенціалу згідно Положення про атестацію та сертифікацію педагогічних працівників.
- Перехід на академічну, організаційну, фінансову, кадрову автономію закладу
- Забезпечення прозорості та інформаційної відкритості з приводу роботи закладу на власному вебсайті.
- Приведення матеріально-технічного стану ліцею у відповідність із потребами сучасної освіти.

Термін реалізації 2021-2026 рр.

Принципи діяльності

Якість: ми цінуємо репутацію, засновану на високих стандартах освіти.

Успішність: ми спроможні всебічно розвинути творчий потенціал учнів, сформувати успішну особистість.

Мотивація: ми прагнемо створити кращий світ за допомогою освіти.

Участь: усі зацікавлені сторони (батьки, громадськість) отримують максимум інформації про освітній процес і мають можливість впливати на нього.

Лідерство: ми прагнемо до інновацій у педагогічній діяльності і схвилюємо творчий підхід педагогів до освітнього процесу.

Партнерство: ми досягаємо мети, працюючи разом.

Інтернаціональність мислення: ми приймаємо і цінуємо різноманітність, ставимося толерантно до кожної дитини як особистості.

Ресурсне забезпечення

- Підвищення кваліфікаційного рівня педагогічних працівників ліцею.
- Розвиток школи нового типу НУШ.
- Профілізація старшої школи.
- Розробка та реалізація механізмів залучення додаткових фінансових і матеріальних ресурсів (цільових соціальних проектів, інвестицій, благодійних внесків тощо); підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Структура стратегії	I. Паспорт. II. Вступ. III. Стратегія розвитку ліцею на 2021-2026 рр. 1. Загальні положення. 2. Місія. 3. Візія. 4. Цінності ліцею. 5. Принципи діяльності. 6. Зміст діяльності. 7. Основні шляхи реалізації Стратегії розвитку на період 2021-2026 рр.
Очікувані результати	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечення умов для здобуття сучасної, доступної та якісної освіти відповідно до вимог суспільства, запитів особистості й потреб держави. • Підвищення рівня професійної компетентності педагогів (психолого-педагогічними знаннями та вміннями, володіння прийомами індивідуалізації навчання та виховання учнів). • Підвищення рівня навчальних досягнень учнів. • Підвищення якості вихованості дошкільнят та школярів. • Створення позитивного іміджу ліцею в соціумі міста, підвищення її конкурентоздатності.
Показники ефективності стратегії	<ul style="list-style-type: none"> • Поліпшення якісних показників ЗНО, ДПА, результатів предметних олімпіад. • Зростання позитивного іміджу закладу освіти та конкурентоздатності ліцею на ринку освітніх послуг. • Збільшення контингенту вихованців та учнів. • Розширення ділових партнерських зв'язків.

II. Вступ

У сучасних умовах освіта набуває особливого значення для нагромадження людиною професійних знань, навичок, мотивацій, для формування духовності, розуміння та пізнання людиною свого існування. Значно підвищується роль знань, їх накопичення для виходу на новий рівень інформаційних технологій, докорінний вплив на соціальну природу людини.

Перед сучасним закладом освіти постає завдання створити комфортні умови для учасників освітнього процесу та забезпечити учням і вихованцям якісну освіту.

Новий Закон України «Про освіту» дає широкі можливості адміністрації та педагогічному колективу для становлення та розвитку Нової української школи.

Закон збільшив академічну, організаційну, фінансову та кадрову автономію закладу освіти. Заклад може самостійно розробляти свої освітні програми. Закон запроваджує і формалізує єдині для всіх рівнів освіти види порушень академічної доброчесності.

Шляхом узаконення сертифікації педагогічних працівників розширено можливості для розвитку та саморозвитку педагога. Така система дозволить підвищити рівень ініціативності та прагнення до розвитку та самоутвердження.

Для формування позитивного іміджу закладу адміністрації та педагогічному колективу варто постійно працювати над прозорістю та інформаційною відкритістю закладу освіти.

Вперше в контексті ЗУ «Про освіту» сайт закладу набуває важливого значення. Такий спосіб представлення закладу в мережі Інтернет відображає

його роботу, формує думку суспільства про заклад, дає можливість громаді бути співучасником освітнього процесу, брати активну участь у житті закладу.

Щомісячна фінансова звітність, яка оприлюднюється на сайті, є містком довіри між закладом освіти та учасниками освітнього процесу.

Сучасний заклад освіти повинен створювати рівний доступ всіх учасників освітнього процесу. Впровадження інклюзивного навчання в закладі є однією із складових його розвитку, забезпечує гнучку індивідуалізовану систему навчання дітей з особливими потребами.

У Балаклійському ліцеї вже п'ять років поспіль впроваджується інклюзивне навчання. Інклюзивні класи, в яких навчаються дві дитини з вадами опорно-рухового апарату та одна дитина із затримкою психічного розвитку. В класах наголос робиться в першу чергу на соціалізацію цих учнів. Як показує досвід, взаємодія з іншими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Педагогічний супровід дитини з особливими потребами є надзвичайно відповідальною роботою в закладі, відрадно, що ця праця додатково поціновується.

Випускники Нової української школи – це освічені українці, всебічно розвинені, відповідальні громадяни та патріоти, здатні до ризику та інновацій, вміння навчатися впродовж життя. Людина з цією компетентністю вміє вибудовувати навчальну траєкторію, визначати цілі в житті та способи їх досягнення, ефективно керує ресурсами та інформаційними потоками, а також оцінює свої досягнення.

Стратегія розвитку закладу освіти є комплексом науково-методичних, матеріально-технічних та управлінських проєктів із визначенням шляхів їх реалізації. У ньому максимально враховано потреби педагогічного, учнівського та батьківського колективів закладу.

У розділах, з яких складається Стратегія, сплановані наступні завдання:

- поліпшення розвитку матеріально-технічної бази ліцею;
- удосконалення мережі класів та збільшення контингенту учнів;
- забезпечення розвитку кадрового потенціалу, плану проходження курсової перепідготовки та атестації педагогічних працівників;
- забезпечення реалізації основних напрямів методичної, виховної роботи ліцею;
- удосконалення профілізації навчання та поглибленого вивчення предметів;
- забезпечення внутрішньошкільного контролю за викладанням предметів.

Основними результатами Стратегії розвитку ліцею будуть удосконалення й модернізація сучасного освітнього середовища закладу, системні позитивні зміни, підвищення рівня та якості освіти. План дає можливість виробити стратегічні та пріоритетні напрями діяльності ліцею на найближчі роки.

III. Стратегія розвитку закладу освіти на 2021-2026 рр.

1. Загальні положення

Пріоритетним напрямом сучасної освітньої системи України, що підтверджено сучасними державними законами та нормативними документами, є доступ до якісної освіти, до найкращих світових здобутків у освітній галузі.

Новий Закон України про освіту та Концепція НУШ орієнтує педагогів на персональну відповідальність за якість надання освітніх послуг та перехід від декларування переваг особистісної моделі до її практичного впровадження. Визначено вимоги до якості знань здобувачів освіти, які відповідають змісту і структурі предметних компетентностей (знає, розуміє, застосовує, аналізує, виявляє ставлення, оцінює тощо). Разом із предметною підготовкою за роки здобуття загальної середньої освіти діти мають оволодіти ключовими компетентностями, до яких, згідно з міжнародними домовленостями, віднесено: уміння вчитися, спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами; математична і базова компетентності в галузі природознавства і техніки; інформаційно-комунікаційна; соціальна і громадянська; загальнокультурна; підприємницька; здоров'язберігаюча. Державний стандарт ґрунтується на засадах особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів. Діяльнісний підхід спрямований на розвиток умінь і навичок учня, застосування здобутих знань у практичній ситуації, пошук шляхів інтеграції до соціокультурного та природного середовища.

Основна мета діяльності закладу освіти – це безперервний процес підвищення ефективності освітнього процесу з одночасним урахуванням потреб суспільства, потреб особистості учня. Цьому сприяє застосування новітніх

досягнень педагогіки та психології, використання інноваційних технологій навчання, комп'ютеризація освітнього процесу.

Освітній процес закладу освіти спрямований на формування у випускника школи якостей, необхідних для життєвого та професійного визначення:

- орієнтації у сучасних реаліях і підготовленості до життя у XXI столітті;
- здатність до самовизначення, саморозвитку, самоосвіти;
- вільне володіння двома іноземними мовами;
- наявність життєвого досвіду спілкування, роботи в колективі під керівництвом, самостійно, з літературою;
- високий рівень освіченості, культури, здатність до творчої праці, професійного розвитку, застосування комунікативних компетенцій, упровадження у своїй діяльності ІКТ;
- вільне володіння комп'ютером, високий рівень культури користування ІКТ;
- готовність до вибору професії відповідно до своїх здібностей та можливостей, потреб ринку праці;
- сформовані трудова та моральна життєва мотивації, активна громадянська і професійна позиції.

Варто зазначити, що у сучасних умовах міжособистісна комунікація є не лише умовою соціального буття людини, але і найважливішою складовою професійної діяльності фахівця. У цих умовах кваліфікованість та успішність виконання професійних завдань залежить від якості взаємодії з людьми в конкретних соціокультурних та професійних ситуаціях.

Комунікативна компетентність – здатність особистості застосовувати у конкретному виді спілкування знання мови, способи взаємодії з людьми, які оточують її та перебувають на відстані, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями. Складовими комунікативної компетентності є комунікативні здібності, комунікативні вміння, комунікативні знання.

Комунікативно-особистісний потенціал є інтегруючим компонентом соціального інтелекту як складового потенціалу особистості, що визначається її можливостями у сфері міжособистісної взаємодії, які реалізуються за наявності у людини комунікативних здібностей, умінь та навичок. Під соціальним інтелектом мають на увазі здатність людини розуміти не лише саму себе, а й інших людей, їхні взаємовідносини і прогнозувати міжособистісні події. Комунікативна культура розглядається як сукупність знань, умінь, навичок забезпечення взаємодії людей у конкретній соціокультурній ситуації, сформованість певних здібностей. Комунікативна компетентність є рівнем комунікативної культури, що забезпечує результативність поведінки в певних умовах. А тому одним із пріоритетних завдань сучасної школи є розвиток саме комунікативних компетентностей учнів, у тому числі:

- толерантність;
- висока комунікативність;
- творча активність;

- рефлексивність;
- емпативність;
- сенситивність.

Разом з тим успішній діяльності сучасного освітнього закладу сприяє інформатизація самого освітнього процесу та управління закладом.

Актуальність проблеми впровадження інформаційних технологій в управлінську діяльність та освітній процес зумовлена деякими суперечностями:

- між підвищенням вимог до якості професійної діяльності освітян у галузі інформаційних технологій і невідповідністю педагогічних кадрів;
- між існуючими теоретичними передумовами інформатизації освіти та недостатньою розробленістю науково-методичних і практичних аспектів підвищення кваліфікації педагогів із проблеми інформаційних технологій навчання та інформатизації управління закладом освіти.

Стратегія розвитку закладу повністю підпорядкована освітній меті – виявленню і розвитку здібностей кожної дитини, формуванню духовно багатої, фізично розвиненої, творчо мислячої, конкурентоспроможної особистості – громадянина України.

Ми повинні зробити все для того, щоб випускники школи були максимально здоровими – фізично і психологічно, підготовленим до життя. А для цього – будувати освітній процес на принципах гуманізації та демократизації, на основі педагогіки партнерства – тісної взаємодії в системі «здобувачі освіти – педагоги – батьки здобувачів освіти».

2. Місія

Балаклійський ліцей №5 – це унікальний сучасний заклад, який об'єднує дошкільну, початкову, базову та основну загальну середню освіти і тому **місія** закладу освіти полягає у:

- забезпеченні якісної дошкільної, початкової, базової та середньої загальної освіти;
- формуванні гармонійної та успішної особистості шляхом розкриття її природних здібностей, розвитку потенціалу та життєвих компетентностей;
- створення умов для самореалізації кожного здобувача освіти та педагогічного колективу.

3. Візія

Балаклійський ліцей №5 – це один із лідерів освіти у Балаклійській громаді, який забезпечує високу якість освіти і конкурентоспроможність своїх вихованців.

4. Цінності Балаклійського ліцею №5

- Рівні можливості.
- Прозорі та відкриті стосунки між усіма учасниками освітнього процесу.
- Спрямованість на творчу самореалізацію особистості.
- Повага до дитини, надання їй свободи вибору.
- Відповідальність, повага, творче мислення, прагнення до постійного розвитку, висока моральність.
- Патріотизм, національна свідомість.
- Повага до особистості вчителя.
- Здоровий спосіб життя.

5. Принципи діяльності закладу

1. Принцип єдності і диференційованості у змісті освіти, який містить у собі такі основні рівні:

- рівень загальнолюдських цінностей, що відповідають освітнім стандартам і нормам світової культури;
- рівень державний – ядро змісту освіти, єдине для всіх шкіл України;
- рівень національно-соціальної, що враховує особливості, властиві національному і соціальному розвитку України;
- рівень загальношкільний, що спрямований на відповідність профілю, спеціалізації, типу, традиціям;
- рівень індивідуальний, що враховує можливості і бажання учня і вчителя, вихованця і вихователя.

2. Принцип гуманізації змісту освіти. Спираючись на прогресивні ідеї діалектики, уявлення про гуманістичну спрямованість діяльності людини, освіта доповнюється і розширюється філософією про сенс життя і призначення людини, про поняття духовності, про загальнолюдські цінності.

3. Принцип розвиваючого характеру навчання. Він передбачає саморозвиток особистості і вимагає пріоритетності в процесі навчання мотиваційних аспектів освіти.

4. Принцип психологопедагогічної підтримки, співробітництва та співтворчості між учителем і учнем, вихователем та вихованцем. Ставлення до дитини як до суб'єкта власного саморозвитку, спрямованість на самоствердження його індивідуальності.

5. Індивідуалізація та диференціація навчання. Цей принцип реалізується у творчому розвитку кожного учня з урахуванням різниці в інтелектуальній, емоційно-вольовій та дієвопрактичній сферах.

6. Принцип інтеграції освітнього процесу – передбачає досягнення кожним учнем найвищого рівня знань, умінь, навичок і розвитку творчих здібностей.

7. Принцип відкритості і динамічності освіти, що передбачає її постійний розвиток і саморегуляцію.

6. Зміст діяльності

Загальними засадами визначення нового змісту освіти є гуманізація, диференціація, інтеграція, науковість, широке застосування новітніх інформаційних технологій, педагогіки партнерства.

В основу змісту діяльності ліцею покладено заняття, які дозволяють формувати у вихованців та учнів цілісне сприйняття світу, визначення сфери діяльності відповідно до своїх здібностей і можливостей.

Напрямок діяльності з розвитку комунікативної компетентності учасників освітнього процесу передбачає запровадження виховних заходів та використання у освітній діяльності інноваційних технологій з метою розвитку наступних складових комунікативної компетентності:

- орієнтованість у різноманітних ситуаціях спілкування, яка заснована на знаннях і життєвому досвіді індивіда;
- спроможність ефективно взаємодіяти з оточенням завдяки розумінню себе й інших при ситуативній відоміні психічних станів, міжособистісних відносин і умов соціального середовища;
- адекватна орієнтація в собі – власному психологічному потенціалі, потенціалі партнера, у ситуації;
- готовність і уміння будувати контакт з людьми;
- внутрішні засоби регуляції комунікативних дій;
- знання, уміння і навички конструктивного спілкування;
- внутрішні ресурси, необхідні для побудови ефективної комунікативної дії у визначеному колі ситуацій міжособистісної взаємодії.

Балаклійський ліцей працює відповідно до Річного плану роботи, основним документом, що регулює освітній процес є навчальні плани, які складаються на основі типових навчальних планів, затверджених Міністерством освіти і науки України.

7. Основні шляхи реалізації Стратегії розвитку на період 2021-2026 рр.

7.1 Підвищення конкурентоспроможності Балаклійського ліцею №5.

- підвищення якості та урізноманітнення освітніх послуг:

- 1). Можливість надання платних освітніх послуг на базі закладу;
- 2). Запровадження «школи повного дня»;
- 3). Урізноманітнення варіативної частини навчального плану відповідно до інтересів учнів;
- 4). Налагодження системи роботи з обдарованими дітьми:

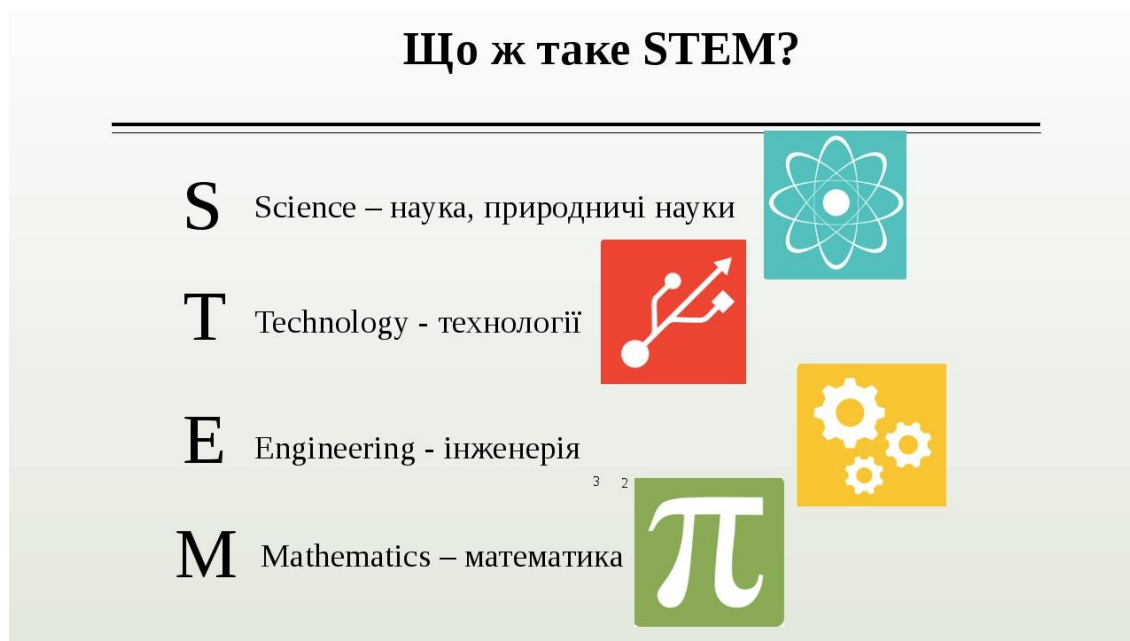
- популяризація науково-дослідницької роботи (наприклад, шкільне Високобірське лісництво протягом 10 років співпрацює з Українським ордена «Знак пошани» науково-дослідницьким інститутом лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г.М. Висоцького та Харківською державною зооветеринарною академією);

- співпраця з вишами;

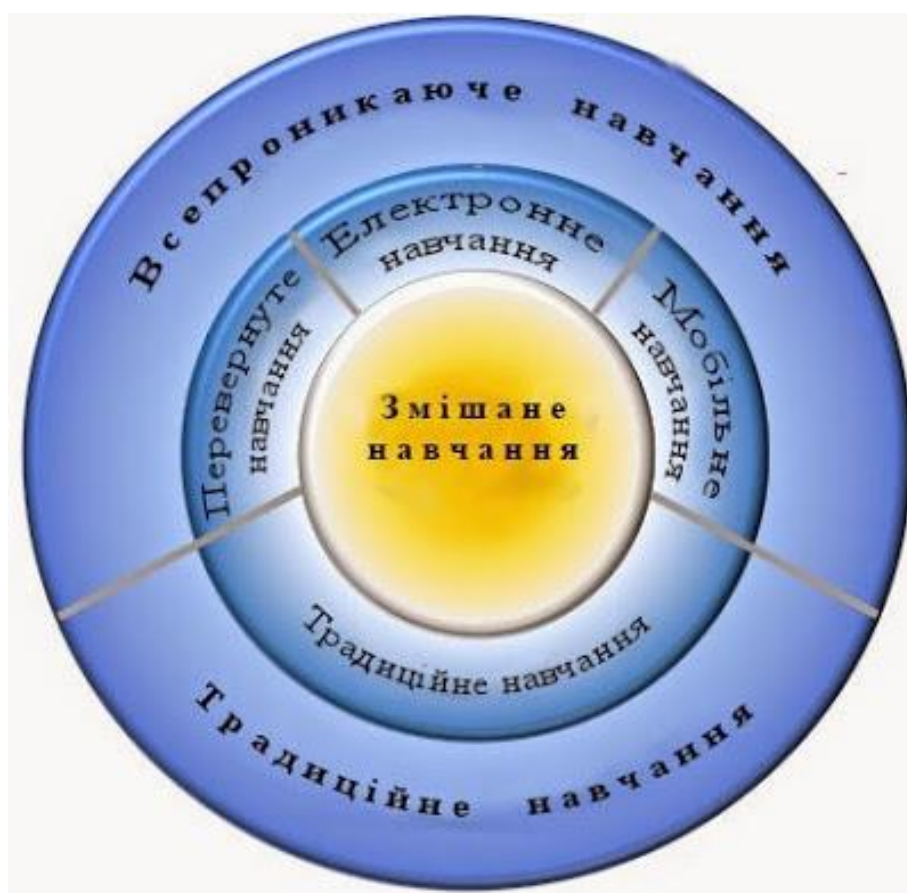
- систематичне виявлення, підтримка та заохочення талановитих дітей та вчителів відповідно до районної програми «Обдаровані діти»;

- популяризація прикладу «успішних випускників»;

- застосування можливостей STEM - освіти;

- запровадження нових форм навчання, таких як всепроникаюче навчання – це і перевернуте, і електронне, і мобільне навчання; експериментальної роботи;

- участь у районних, регіональних, Всеукраїнських проєктах, міжнародних програмах:

1. Регіональний освітній проєкт «Виховний простір Харківщини: вектори розвитку».
2. Регіональний освітній проєкт «Модернізація змісту та форм підготовки учнів до зовнішнього незалежного оцінювання в закладах загальної середньої освіти».
3. Регіональний освітній проєкт «Розвиток інклюзивної освіти в Харківській області».
4. Регіональний освітній проєкт «Модернізація початкової освіти».
5. Регіональний освітній проєкт «Моніторинг у сфері загальної середньої освіти в умовах розбудови сучасної української школи».
6. Всеукраїнський освітній проєкт "Садочок – простір дружній до дитини»

7.2. Участь у регіональному освітньому проєкті: «Виховний простір Харківщини: вектори розвитку».

Очікувані результати:

1. Згуртування спільноти Балаклійського ліцею і подальший розвиток громади; формування у молоді почуття національної солідарності та відповідальності за майбутнє України.

2. Становлення активної, відповідальної в діях і вчинках особистості, готової до самореалізації й самоствердження в громадській, трудовій, соціальній та інших сферах діяльності.

3. Утвердження цінностей людської гідності та прав інших людей, продуктивна взаємодія в суспільстві, підвищення рівня медіаграмотності ліцеїстів.

4. Формування інноваційного виховного середовища на основі педагогіки партнерства, оновлення й широке використання форм виховної діяльності з доведеною ефективністю.

5. Підвищення рівня професійної компетентності освітян ліцею №5; формування нового педагогічного мислення, побудованого на гуманістичних і демократичних засадах.

№з/п	Захід	2021-2022	2022-2023	2023-2024	2025-2026	2026-2027
1.	Участь в обласній тематичній онлайн-виставці ефективно - го педагогічного досвіду «Освіта Харківщини ХХІ століття»	+	+	+	+	+
1.	Продовження розвитку шкільного музею (оновлення меблів, створення нових експозицій – АТО);	+	+	+	+	+
2.	Збереження традицій закладу освіти	+	+	+	+	+
3.	Удосконалення роботи Високобірського шкільного лісництва	+	+	+	+	+
4.	Збереження гуртків та секцій, залучення до них вихованців дошкільного підрозділу	+	+	+	+	+
5.	Подальша участь в освітньому проєкті «Виховний простір Харківщини: вектори розвитку».	+	+	+	+	+

Очікувані результати:

➤ об'єднання зусиль педагогічного колективу закладу, батьків і громадськості для реалізації завдань національно-патріотичного, духовно-морального, превентивного виховання дітей, учнів;

➤ створення в освітньому просторі закладу належних умов для формування у дітей, учнів патріотичних почуттів, духовних цінностей; поваги до законів, державних символів; громадянських якостей, толерантного ставлення до людей; навичок правомірної та здоров'язбережувальної поведінки тощо.

7.3 Участь у регіональному освітньому проєкті: «Модернізація змісту та форм підготовки учнів до зовнішнього незалежного оцінювання в закладах загальної середньої освіти».

Очікувані результати:

1. Організація системної підготовки випускників ліцею до ЗНО з урахуванням стану сформованості компетентностей кожного здобувача освіти, наявності прогалин у його знаннях із конкретних навчальних предметів.
2. Створення в закладі ефективної системи підготовки учнів до ЗНО на основі співпраці з вищими закладами освіти.
3. Підвищення якості підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання випускників ліцею.

Заходи щодо підготовки до ЗНО учнів Балаклійського ліцею Балаклійської міської ради Харківської області

№ з/п	Захід	Термін виконання	Відповідальні
1.	Організувати системне повторення навчального матеріалу на уроках за програмами ЗНО	Постійно	Учителі-предметники
2.	Використовувати години факультативних занять для підготовки учнів до проходження ЗНО	Постійно	Учителі-предметники
3.	Використовувати можливості он-лайн підготовки учнів до ЗНО	Постійно	Учителі-предметники
4.	Висвітлювати на сайті Балаклійського ліцею нормативно-правові документи щодо ЗНО	Постійно	Учитель інформатики
5.	Ознайомлювати батьків з нормативними документами щодо проведення ЗНО	Постійно	Класний керівник
6.	Опрацювати дидактичний матеріал щодо підготовки до ЗНО на методичних об'єднаннях вчителів	Постійно	Керівники методичних об'єднань
7.	Застосовувати приклади завдань ЗНО минулих років та тестових завдань на уроках	Вересень - травень	Учителі-предметники

8.	Організувати участь учнів Балаклійського ліцею в пробному	Квітень	Заступник директора з навчально-виховної роботи, класний керівник
9.	Організувати роботу тренінгових груп із підготовки до ЗНО.	Вересень - квітень	Учителі-предметники
10.	Організувати ознайомлення учителів, учнів та батьків із загальною інформацією щодо зовнішнього незалежного оцінювання учнів, опрацювати	Постійно	Заступник директора з навчально-виховної роботи, класний керівник
11.	Організувати надання консультативної допомоги з питань формування психологічної готовності учнів до ЗНО	Постійно	Практичний психолог
12.	Здійснювати моніторинг якості викладання базових дисциплін	Постійно	Заступник директора з навчально-виховної роботи
13.	Накопичувати досвід та удосконалювати методичну роботу з питань незалежного оцінювання, підготовки учнів до проведення тестування	Постійно	Педагогічні працівники
14.	Знайомити учнів та вчителів з офіційними інформаційними джерелами, щодо ЗНО офіційними сайтами МОН України, Центру оцінювання якості освіти, матеріалами про тестування, рекомендованими чи затвердженими МОН України та УЦОЯО, ХРЦОЯО.	Постійно	Заступник директора з навчально-виховної роботи
15.	Ознайомити учнів і батьків зі зразками дидактичних матеріалів тестового характеру	Постійно	Учителі-предметники
16.	Використовувати тестування як навчальний прийом і як контрольну форму перевірки знань та вмінь учнів	Постійно	Учителі-предметники
17.	Тримати на контролі відвідування учнями додаткових занять	Постійно	Адміністрація ліцею
18.	Провести урок інформатики для учнів 11-х класів у рамках інформаційно – роз'яснювальної роботи щодо ЗНО	грудень	Учитель інформатики

19.	Забезпечити участь педагогічних працівників у роботі методичних студій вчителів – предметників.	Постійно	Адміністрація НВК
-----	---	----------	-------------------

7.4. Участь у регіональному освітньому проєкті: «Розвиток інклюзивної освіти в Харківській області».

Очікувані результати:

- об’єднання зусиль педагогічних і науково-педагогічних працівників навчальних закладів та установ усіх типів та рівнів, батьків і громадськості для розбудови ефективної системи інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами в Харківській області;
- забезпечення рівного доступу дітей з особливими освітніми потребами до якісної дошкільної, шкільної та позашкільної освіти;
- створення в освітньому просторі Харківщини передумов для розуміння інклюзії як цінності демократичного суспільства, розвитку толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами з боку однолітків, педагогів, батьків, громадськості, попередження конфліктів, забезпечення повноцінної соціально-психологічної адаптації та самоактуалізації дітей в умовах навчального закладу.

Наші можливості – це збереження і розвиток позитивного досвіду у впровадженні інклюзивної освіти, а саме:

№з/п	Захід	2021-2022	2022-2023	2023-2024	2024-2025	2025-2026
1.	Участь у тренінгах із запровадження інклюзивної освіти	+	+	+	+	+
2.	Співпраця із Всеукраїнським фондом «Крок за кроком»	+	+	+	+	+
3.	Збереження матеріально-технічної бази інклюзивного класу	+	+	+	+	+
4.	Ремонт пандусу (укладення плиткою).			+	+	
5.	Придбання дидактичного матеріалу	+	+	+	+	+

7.5. Участь у регіональному освітньому проєкті: «Модернізація початкової освіти».

Очікувані результати:

- забезпечення комплексного та системного підходів у підготовці вчителів початкових класів закладу освіти до роботи в умовах нової української школи;
- активізація розвитку професійної компетентності вчителів початкових класів із питань застосування компетентнісного й особистісно зорієнтованого підходу в освітній процес.

Заходи щодо реалізації мети та завдань проєкту

№ з/п	Захід	Термін виконання	Відповідальний
1.	Засідання методичного об'єднання вчителів початкових класів	Протягом року	Голова ШМО
2.	Створення тимчасових творчих колективів (ТТК)	За потребою	Адміністрація закладу
3.	Розробка методичних рекомендацій щодо календарно-тематичного планування; щодо проведення уроків за оновленими освітніми програмами	До 01 вересня	ШМО ТТК
4.	Систематизація та поповнення бібліотечного фонду	Постійно	Завідувач бібліотекою
5.	Участь у науково-методичних вебінарах та науково-практичних конференціях, методичних студіях тощо з питань модернізації початкової освіти	Протягом року	Адміністрація закладу, педагогічні працівники
6.	Створення банку науково-методичних і навчально-дидактичних матеріалів	Постійно	Педагогічні працівники
7.	Моніторингове дослідження ефективної реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі початкової школи	За потребою	Адміністрація закладу, педагогічні працівники

7.6. Участь у регіональному освітньому проєкті: «Моніторинг у сфері загальної середньої освіти в умовах розбудови сучасної української школи».

Очікувані результати:

- створення системи внутрішнього моніторингу в закладі освіти відповідно до нових законодавчих та нормативно-правових актів;
- створення внутрішньої системи забезпечення освіти;
- вивчення та аналіз чинників, що впливають на результати навчання та виховання здобувачів освіти в умовах розбудови НУШ;
- вивчення в ліцеї спеціальних умов для навчання й виховання дітей із особливими потребами;
- визначення оптимальних шляхів підвищення якості освітньої діяльності та якості освіти в ліцеї.

Ліцей проводить моніторинг на локальному рівні (внутрішній, місцевий) та бере участь у регіональному (обласному), загальнодержавному (інституційний аудит, ЗНО), міжнародному (PISA, TIMSS) рівнях.

7.7. Участь у міжнародному освітньому проєкті: «Садочок – простір дружній до дитини».

Очікувані результати:

- підвищити рівень знань та навичок працівників дошкільного підрозділу щодо створення безпечного і комфортного інклюзивного середовища для навчання;
- підвищити рівень знань та навичок працівників дошкільного підрозділу щодо позитивної комунікації з дітьми, батьками, діалогу та взаємодії;
- розвинути компетенції вихователів для розбудови життєвих навичок, для вміння вирішувати конфлікти та протидіяти цькуванню.
-

Заходи щодо реалізації мети та завдань проєкту

№ з/п	Захід	Термін виконання	Відповідальний
1.	Участь у навчально-практичних семінарах	Протягом року	Заступник директора з навчально-виховної роботи, вихователі
2.	Створення тимчасових творчих колективів (ТТК)	За потребою	Адміністрація закладу
3.	Розробка методичних рекомендацій щодо реалізації проєкту	До 01 вересня	ТТК

7.8. Мережа класів та контингент учнів

Станом на 01 вересня 2021 року у закладі функціонує 14 класів, у яких навчається 264 учнів, середня наповнюваність становить 19.

Учні працюють у 5-ти денному режимі.

Класи	2021- 2022		2022-2023		2023-2024		2024-2025		2025-2026	
	К-ть класів	К-ть учнів	К-ть класів	К-ть учнів	К-ть класів	К-ть учнів	К-ть класів	К-ть учнів	К-ть класів	К-ть учнів
1	1	25	1	25	1	27	1	29	1	25
2	2	32	2	25	1	25	1	27	1	29
3	2	32	2	32	1	25	1	25	1	27
4	1	17	2	32	2	32	2	25	2	25
5	1	28	1	17	2	32	2	32	2	25
6	2	34	1	28	2	17	2	32	2	32
7	1	26	2	34	1	28	1	17	1	32
8	1	19	1	26	1	34	1	28	1	17
9	1	26	1	19	2	26	2	34	2	28
10	1	14	1	26	1	19	1	26	1	34
11	1	11	1	14	1	26	1	19	1	26
Усього	14	264	15	278	15	291	15	294	15	300

7.9. Мережа груп та контингент вихованців

Станом на 01 вересня 2021 року у закладі функціонує 3 групи, у яких виховується 60 дітей, середня наповнюваність становить 20.

Групи	2021- 2022		2022-2023		2023-2024		2024-2025		2025-2026	
	К-ть груп	К-ть вихованців	К-ть груп	К-ть вихованців	К-ть груп	К-ть груп	К-ть груп	К-ть вихованців	К-ть груп	К-ть вихованців
II молодша	1	20	1	20	1	1	1	20	1	20
середня	1	20	1	20	1	1	1	20	1	20
старша	1	20	1	20	1	1	1	20	1	20

7.10. Розвиток кадрового потенціалу

Станом на 1 вересня 2021 року у закладі освіти працює 32 педагогічні працівники, з них 1 педагог - організатор, 1 практичний психолог, 2 асистента – вчителів, 1 завідувач бібліотеки, 1 музичний керівник.

Вищу освіту мають – 24 педагогічні працівники, базову вищу – 4, середню спеціальну – 4 вихователі. Із загальної кількості педагогічних працівників мають освітньо-кваліфікаційний рівень: «спеціаліст вищої категорії» – 9, «спеціаліст I категорії» – 6, «спеціаліст II категорії» – 4, спеціаліст – 13. Звання «старший учитель» мають 4 вчителів, «учитель - методист» - 2 вчителів.

Потреба в кадровому забезпеченні на наступні роки:

2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Інструктор з фізичної культури	Інструктор з фізичної культури	Інструктор з фізичної культури	Інструктор з фізичної культури	Інструктор з фізичної культури

7.11. Основні вектори методичної роботи

Система заходів методичного характеру мають бути максимально спрямовані на формування професійної, педагогічної та соціально-психологічної культури педагогів, розширення та поглиблення знань, продукування ними нових педагогічних ідей, технології навчання та виховання в сучасних умовах.

Основні вектори методичної роботи:

- створення цілісної системи методичної роботи, яка ґрунтується на досягненнях науки, передового досвіду, спрямована на всебічне підвищення професійної майстерності кожного вчителя, на збагачення й розвиток творчого потенціалу педагогічного колективу закладу;
- вивчення нормативно-правових та інструктивно-методичних документів про заклад;
- підвищення рівня управлінської діяльності, загальної культури педагогічного колективу;
- дослідження рівня ефективності застосування індивідуальної, групової та колективної форми організації методичної роботи;
- систематичне вивчення й аналіз навчальних планів, програм, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій щодо вивчення шкільних дисциплін;
- вивчення, узагальнення, упровадження, популяризація передового педагогічного досвіду;
- здійснення психолого-діагностичного супроводу методичної роботи з педагогічними кадрами;
- керівництво роботою методичних підрозділів та координація їхньої діяльності;
- активне впровадження й використання досягнень, рекомендацій психолого-педагогічної науки;

- створення організаційних умов для безперервного вдосконалення фахової освіти та кваліфікації педагогічних працівників;
- залучення педагогів до дослідницької роботи;
- удосконалення освітнього процесу шляхом диференціації, індивідуалізації навчання, упровадження нових педагогічних технологій;
- проведення системи методичних заходів, спрямованих на розвиток творчих можливостей педагогів;
- зміцнення матеріально-технічного та навчально-методичного забезпечення навчальних кабінетів;
- аналіз стану викладання предметів та курсів за вибором;

удосконалення роботи з обдарованими учнями;

- координація змісту й організаційних форм методичної роботи закладу освіти;
- надання методичної допомоги молодим учителям;
- підвищення ефективності та результативності освітнього процесу.

Головні вектори методичної роботи:

- опрацювання педагогічними працівниками нормативно-правових документів щодо організації освітнього процесу, актуальних проблем методики викладання шкільних дисциплін;
- організація підвищення кваліфікації вчителів;
- підтримка інноваційної діяльності вчителів;
- надання допомоги педагогам у підготовці до атестації;
- діагностична діяльність щодо якості навчання учнів.

Структура методичної роботи закладу освіти поєднує:

- розгляд основних методичних проблем педагогічною радою;
- керівну координаційну роботу Методичної ради;
- експериментально-дослідницьку роботу;
- роботу методичних об'єднань, творчих груп, постійно діючих семінарів-практикумів із упровадження інноваційних освітніх технологій;
- видавничу діяльність;
- залучення обдарованих дітей до дослідницької діяльності в МАН.

7.12. Профілізація навчання та поглиблене вивчення предметів

Перспективний план функціонування класів з профільним навчанням

Клас	2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025	2025/2026
10	Української філології	Української філології	Української філології	Української філології	Української філології
11	Української філології	Української філології	Української філології	Української філології	Української філології

7.13. Підвищення ефективності професійного самовдосконалення педагогічних працівників у міжтестастійний період.

Пріоритетні напрями розвитку особистості педагога:

- атестація педагогічних працівників: здобуття фахових компетентностей спеціалізованої освіти (стаття 50);
- сертифікація: зовнішнє оцінювання професійних компетентностей (на добровільних засадах, виключно за власною ініціативою) (стаття 51);
- створення середовища цілеспрямованого на саморозвиток творчо-ініціативного педагога (стаття 59).

Основні професійні принципи особистості педагогічного працівника у системі компетентностей

- Інтелектуальна компетентність (наукові знання).
- Психологічна компетентність.
- Управлінська компетентність (базові вміння).
- Мотиваційна компетентність.
- Проектна компетентність.
- Методична компетентність.

Перспективний план атестації педагогічних працівників Балаклійського ліцею №5

№	ПІБ вчителя, спеціальність	Рік і підсумки попередньої атестації	Термін наступної атестації				
			2021	2022	2023	2024	2025
1	Засадченко Н.І., директор	2019, відповідає займаній посаді				+	
	Початкові класи	2018, підтверджено «спеціаліст вищої категорії», «учитель-методист»			22.03		
2	Мандрика І.М. ЗДНВР	2016, відповідає займаній посаді	26.02				
	Українська мова, література	2017, підтверджено «спеціаліст вищої категорії»		23.03			
3	Глушко Я.В.						

	ЗДНВР						
	Образотворче мистецтво	2019, присвоєно «спеціаліст вищої категорії»				18.03	
4	Фурсал Т.С. Математика	2017, присвоєно «спеціаліст I категорії»,		23.03			
5	Зубенко В.Ю. Математика	2018, спеціаліст, 10 розряд			23.03		
6	Зеня Ю.А. Українська мова, література	2016, присвоєно «спеціаліст I категорії»,	05.04				
7	Столбова С.Г. Англійська мова	2015, підтв. «спеціаліст I категорії»					19.03
8	Архипов Г.В. Історія	2016, присвоєно «спеціаліст вищої категорії»	16.03				
9	Сидорова С.І. Біологія	2019, підтяв. «спеціаліст вищої категорії», присвоєно звання «старший учитель»				22.03	
10	Петченко В.С. Фізика	2015, присвоєно «спеціаліст вищої категорії»,					19.03
11	Жидченко Н.П. Зарубіжна література	2017 ХДПУ ім.Сковороди спеціаліст		23.03			
12	Фурсал Д.М. Фізична культура	2019, підтверджено «спеціаліст вищої категорії», присвоєно «старший учитель»				22.03	
13	Глушко Я.В. Образотворче мистецтво	2014, встан. I к/категорія					
14	Посашкова Т.В. Російська мова	2017, присвоєно «спеціаліст II категорії»		23.03			
15	Сіромолот Є.В Початкові класи	2017, присвоєно «спеціаліст II категорії»		23.03			
16	Гришина Ж.А. Початкові класи	2017, присвоєно «спеціаліст вищої категорії», «старший учитель»		23.03			
17	Рябініна М.С. Початкові класи	2018, присвоєно «спеціаліст другої категорії»			22.03		
18	Самойлова Н.Є. Початкові класи	2019, присвоєно «спеціаліст вищої категорії», «старший учитель»				22.03	
19	Тюріна Н.В.	2021, присвоєно	20.03				

	Початкові класи	«спеціаліст II категорії»					
20	Шаповалова І.Б. Початкові класи	2015, присвоєно «спеціаліст II категорії»,					19.03
21	Галушко Н.П. Асистент вчителя	Спеціаліст, 12 розряд					
22	Куриленко О.О. Бібліотекар	2015, присвоєно «спеціаліст другої категорії»					19.03
23	Котляр В.В. Практичний психолог	2019, НУЦЗ, спеціаліст				24.05	
24	Ляшенко С.П. ЗДНВР	2019, присвоєно «спеціаліст першої категорії»				18.03	
25	Пономаренко Г.М.	2017, відповідає займаній посаді, спеціаліст, 11 тарифний розряд		16.03			
26	Васильєва С.І.	2017, відповідає займаній посаді, спеціаліст, 11 тарифний розряд		16.03			
27	Кураксина А.А.	ХГПА, 2017, спеціаліст, 10 тарифний розряд		+			
28	Шаповалова В.А.	ХГПА, 2017, спеціаліст, 10 тарифний розряд		+			
29	Аргунова А.О.	Балаклійська філія ХГПА, спеціаліст, 10 тарифний розряд					+
30	Недогарок В.В.	Балаклійська філія ХГПА, 2016, спеціаліст, 10 тарифний розряд	22.04				

Очікувані результати:

- Підвищення педагогічної компетентності, яка складається з удосконалення знань та узагальнення.

7.14. Перспективний план внутрішньшкільного контролю за викладанням предметів на 2021 – 2026 н.р.

ФОРМА КОНТРОЛЮ				ПИТАННЯ КОНТРОЛЮ	ФОРМА УЗАГАЛЬНЕННЯ			
2021 – 2022	2022 – 2023	2023 – 2024	2024 – 2025	I. СТАН ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ ШКОЛИ II ТА III СТУПЕНІВ	2021 – 2022	2022 – 2023	2023 – 2024	2024 – 2025
ПУ		Ф		1.1. УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА	ПТ		Н	
Т	П	ПУ		1.2. РОСІЙСЬКА МОВА ТА ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА	ПТ	Д	Н	
ПП	Т	ПУ	УК	1.3. МАТЕМАТИКА 5-6 КЛАСИ	Р	МО	Н	Д
	Ф	Т	КУК	1.4. АЛГЕБРИ		НД	Д	Н
ПУ		Ф		1.5. ГЕОМЕТРІЇ	Р		І	
	П		Ф	1.6. ІНФОРМАТИКИ		Р		Н
	ПП	Т		1.7. ОСНОВ ЕКОНОМІКИ		Д	МО	
ПП		Ф	ПУ	1.8. ФІЗИКИ (ФІЗИКИ ТА АСТРОНОМІЇ)	Р		Д	Н
	ПП		Т	1.9. ГЕОГРАФІЇ	ПТ	Р		П
КУК		Т	П	1.10. ІСТОРІЇ УКРАЇНИ	Н		Д	МО
	ПП		Ф	1.11. ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ		МО		Р
КУК	П		ПП	1.12. ОСНОВ ПРАВОЗНАВСТВА	ПТ, Д	МО		Д
Т		КУК		1.13. ХІМІЇ	Н		Д	П
ПП		Т	Ф	1.14. ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (англійська)	МО		І	Н
	Т			1.15. БІОЛОГІЇ (БІОЛОГІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ)	ПТ	МР		П
ПП	П		Ф	1.16. ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ	ПТ	Н	МО	
	Ф	П	КУК	1.17. ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	ПТ			
Ф		ПП		1.18. МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА (МИСТЕЦТВА)	Н		Р	
Ф		ПП		1.19. ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА	Н		Р	
П	Т		Ф	1.20. ПРИРОДОЗНАВСТВА 5 КЛ.	ПТ	МО		НД
ПП	Ф	ПУ		1.21. ЗАХИСТ УКРАЇНИ	ПТ	Н	Д	НД

ПП		ПУ	Т	1.22. ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я	Р		Д	Н
	П	Ф	ПУ	1.23. ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА		Р	Н	
ПУ				1.24. ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА	Н			
				II СТАН ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ ШКОЛИ I СТУПЕНЯ				
ПП	П	Т		2.1. НАВЧАННЯ ГРАМОТИ	Р	П	Н	
Т		ПУ	Ф	2.2. МАТЕМАТИКИ	П		Д	Н
	КУК	П		2.3. ЧИТАННЯ		Н	Р	
Ф	Т		КУК	2.4. ПРИРОДОЗНАВСТВА	Д	І		Р
П		Ф	ПУ	2.5. ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	І		Н	
ПУ	ПП		Т	2.6. ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (англійської мови)		Н		
П	Ф	Т		2.7. УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	Р	Д	МО	Н
	П		Ф	2.8. ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА		МО		Р
П	ПУ		КУК	2.9. МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	Р	МО		Д
ПУ		Т	Ф	2.10. ОСНОВ ЗДОРОВ'Я	Н		Р	Д
	ПУ	КУК	П	2.11. ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ		Н	Д	Р
Т	Ф	П	П	III РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ	Д	Н	Н	НД
П		Ф		IV ПРОБЛЕМА ПОШУКУ І ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ	Н		Д	
ПП	ПУ	Т	Ф	V КЛАСИ З ВИВЧЕННЯМ ОКРЕМИХ ПРЕДМЕТІВ НА ПРОФІЛЬНОМУ РІВНІ.	Д, Н	Д, Н	Д, Н	Д, Н
Т	П	КУ	Ф	VI ПІДГОТОВКА ДО ДПА УЧНІВ 9-Х та ЗНО учнів 11-Х КЛАСІВ	Д	МО	НД	МР
VII МОНІТОРІНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ								

П	П	П	П	ГОТОВНОСТІ УЧНІВ 11-Х КЛАСІВ ДО ПРОХОДЖЕННЯ ЗНО З ОСНОВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ	Н	Н	Н	Н
П	П	П	П	НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СЕМЕСТРОВОГО ТА РІЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ	Н	Н	Н	Н
П	П	П	П	ЯКОСТІ ЗНАНЬ УЧНІВ 4-Х, 9-Х ТА 11-Х КЛАСІВ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДПА	Н	Н	Н	Н
П	ПУ	КУК		VIII СТАН ВЕДЕННЯ ЗОШИТІВ	Д	Н	Н	
КУК	П		Ф	IX СТАН ВЕДЕННЯ ЩОДЕННИКІВ УЧНЯМИ	Д		МО	Н
Ф	Ф	П	Т	X СТАН ВЕДЕННЯ КЛАСНИХ ЖУРНАЛІВ	Н	Н	Н	Н
Ф	П	П	Ф	XI АНАЛІЗ УЧАСТІ УЧНІВ У ПРЕДМЕТНИХ ОЛІМПІАДАХ	Н	Н	Н	Н
Ф	П	Ф	ПП	XII ВИКОНАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ	Н	Н	Н	Н
Ф		П	Ф	XIII ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА З УЧНЯМИ	МО		Н	НД
Ф	Ф	Т	П	XIV РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ	Н	Н	Н	Н
П	П	П	Ф	XV РОБОТА З КЛАСНИМИ КЕРІВНИКАМИ	Н	Н	Н	Н
П	КУК		П	XVI ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В КЛАСІ З ІНКЛЮЗИВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ.	Д	Н		НД

- УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

-
 ФОРМИ КОНТРОЛЮ
 Ф – ФРОНТАЛЬНИЙ,
 Т – ТЕМАТИЧНИЙ,
 П – ПЕРСОНАЛЬНИЙ,
 ПП – ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНИЙ,
 КУК – КЛАСНО- УЗАГАЛЬНЮЮЧИЙ КОНТРОЛЬ,
 ПУ - ПРЕДМЕТНО-УЗАГАЛЬНЮЮЧИ
 Р – РЕКОМЕНДАЦІЇ,
 Д – ДОВІДКА,
 ПТ- ПРЕДМЕТНІ ТИЖНІ

ФОРМИ УЗАГАЛЬНЕННЯ
 НД – НАРАДА ПРИ ДИРЕКТОРОВІ
 Н – НАКАЗ,
 П – ПЕДРАДА,
 І – ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНА НАРАДА,
 МР – МЕТОДИЧНА РАДА,
 МО – МЕТОДИЧНЕ ОБСДНАННЯ

7.15. Основні напрями виховної роботи ліцею

Основні завдання з виховання підростаючого покоління визначено Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», «Про позашкільну освіту»; указами Президента Основні завдання з виховання підростаючого покоління визначено Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», «Про позашкільну освіту»; Указ Президента України від 18.05.2019 № 286/2019 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання»; Постанова Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2018 року № 845 «Деякі питання дитячо-юнацького військово-патріотичного виховання»; Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»; Закон України «Про оздоровлення та відпочинок дітей»; Наказ Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України від 31.10.2011 № 1243 «Про Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України»; Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.05.2019 № 450 «Про затвердження Положення про Всеукраїнську краєзнавчу акцію учнівської молоді «Українська революція: 100 років надії і боротьби»; Лист Міністерства освіти і науки України від 20.08.2018 № 1/9-500 «Про приведення у відповідність експозицій музеїв, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України».

Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України, що затверджені наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 31.10.2011 № 1243, визначають головним завданням педагогічної практики створення виховного простору розвитку особистості.

У Концепції розвитку нової української школи визначено 10 ключових компетентностей, які необхідно формувати у випускника, щоб забезпечити його зростання як особистості, патріота, інноватора. Серед цих компетентностей виділено соціальні та громадянські компетентності, нова українська школа буде формувати ціннісні ставлення й судження, які слугують базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії з суспільством. Виховний процес має бути невід'ємною складовою усього освітнього процесу і орієнтуватися на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність).

Завдання сучасної системи виховання, що впливають із суспільних потреб сьогодення, полягають у реальному переході до педагогічної творчості та індивідуального впливу, у переорієнтації дитячих, учнівських і педагогічних колективів на гуманізацію стосунків, створення умов для цілеспрямованого систематичного розвитку людини як суб'єкта діяльності, особистості, індивідуальності.

Виховний процес є невід'ємною складовою освітнього процесу у закладах освіти і має ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях, культурних цінностях Українського народу, цінностях громадянського (вільного демократичного)

суспільства, принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини і громадянина, принципах, визначених Законом України «Про освіту», та спрямовуватися на формування:

- відповідальних та чесних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь і ншим людям і суспільству;
- поваги до гідності, прав, і свобод, законних інтересів людини і громадянина; нетерпимості до приниження честі та гідності людини, фізичного або психологічного насильства, а також до дискримінації за будь-якою ознакою;
- патріотизму, поваги до державної мови та державних символів України, поваги та дбайливого ставлення до національних, історичних, культурних цінностей, нематеріальної культурної спадщини Українського народу, усвідомленого обов'язку захищати у разі потреби суверенітет і територіальну цілісність України;
усвідомленої потреби в дотриманні Конституції та законів України, нетерпимості до їх порушення, проявів корупції та порушень академічної доброчесності;
громадянської культури та культури демократії;
культури та навичок здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля;
прагнення до утвердження довіри, взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами;
почуттів доброти, милосердя, толерантності турботи, справедливості шанобливого ставлення до сім'ї, відповідальності за свої дії;
культури свободи та самодисципліни, відповідальності за своє життя, сміливості та реалізації творчого потенціалу як невід'ємних складників становлення особистості

Пріоритетним у вихованні підростаючого покоління визначається формування та розвиток духовності молоді, соціально значущих цінностей, громадянськості й патріотизму, формування високих моральних цінностей, етнічної та національної самосвідомості, любові до рідної землі, держави, зміцнення духовної єдності всіх регіонів України.

Для реалізації зазначених пріоритетів і завдань необхідно об'єднати зусилля педагогічної спільноти, батьків і громадськості в організації системної цілеспрямованої роботи щодо виховання підростаючого покоління.

Основними завданнями виховної роботи на 2021- 2026 рік є:

- дотримання принципів виховання, визначених концептуальними засадами «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів у загальноосвітніх навчальних закладах»
- реалізація особистісно - орієнтованого, діяльного, системного, творчого та компетентного підходів до організації виховного процесу у шкільному та класному колективах, позашкільній роботі.

- оптимальне поєднання форм виховної роботи - індивідуальної, колективної, групової та масової
- співпраця з органами місцевого самоврядування, міськими організаціями, батьківською громадою, органами учнівського самоврядування, дитячими громадськими організаціями
- змістовне наповнення виховних заходів з урахуванням вікових особливостей учнів.
- оптимальне поєднання форм виховної роботи – індивідуальної, колективної, групової та масової
- співпраця з органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, органами учнівського самоврядування, батьківською громадою
- змістовне наповнення виховних заходів з урахуванням вікових особливостей учнів

Учні різних вікових категорій активно беруть участь у районних, обласних та всеукраїнських конкурсах, акціях, проектах.

На базі закладу працюють 7 гуртків до яких залучено 209 учнів.

Підтримується тісний зв'язок з громадою: службою у справах дітей Балаклійської міської ради, центром соціальних служб Балаклійської міської ради, ветеранською радою, представниками ювенальної превенції, Балаклійським районним відділом з питань апробації, відділом культури, молоді, спорту та туризму Балаклійської міської ради Харківської області та ін.

Традиційними стали зустрічі з лікарями спеціалістами Комунального некомерційного підприємства Балаклійської міської ради Харківської області «Балаклійська клінічна багатопрофільна лікарня інтенсивного лікування, податковою інспекцією, поліцією, ветеранами другої світової війни, Афганістану; учасниками АТО та ООС, походи по місцях бойової слави Балаклійщини, відвідання історичного музею м. Балаклії. Ведеться велика профорієнтаційна робота. Класними керівниками систематично проводяться години спілкування, бесіди з попередження дитячого травматизму (цільові, планові та позапланові).

В закладі працює Батьківська рада.

Соціальна підтримка дітей пільгових категорій, що навчаються у закладі, проводиться згідно з діючим законодавством.

Ці учні постійно перебувають у центрі уваги адміністрації закладу. Діти пільгових категорій щоденно отримують безкоштовне гаряче харчування у їдальні. З опікунами дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування підтримується постійний зв'язок класними керівниками, практичним психологом, адміністрацією закладу створена і працює комісія у справах неповнолітніх на громадських засадах, засідання якої проводяться 1 раз на місяць. Систематично для проведення профілактичних бесід запрошуюються працівники районного відділу поліції та інших служб.

Професійна орієнтація.

Професійна підготовка молоді починається ще в шкільні роки. Завдання школи – підготувати підрастаюче покоління до свідомого вибору професії.

Профорієнтаційна робота у Балаклійському ліцеї здійснюється під час освітнього процесу: виховання трудових навичок у школярів під час прибирання території закладу, класу, розширення знань про професії на уроках та годинах спілкування. Якісному вихованню сприяють екскурсії на виробництво, позакласні виховні заходи. Школа співпрацює в питаннях профорієнтаційної роботи з ВНЗ міста Харкова, із центром зайнятості.

Співпраця з батьками.

Виховання учня в школі і сім'ї – щоденний нерозривний процес. Тому педагогічний колектив тісно співпрацює з батьківською радою з метою створення найсприятливіших умов для самореалізації та розвитку учня. Батьки є соціальним замовником школи, а тому беруть активну участь у навчально-виховному процесі, активно співпрацюють у раді закладу. Вони є учасниками позакласних заходів, пов'язаних з професіями, світом захоплень, родинними святами. Чергові з числа батьків слідкують за порядком під час загальних заходів, беруть шефство над підлітками, що знаходяться на внутрішньому обліку. Класні керівники та класоводи тісно співпрацюють з сім'ями своїх вихованців: відвідують дитину вдома, спілкуються з родиною.

Однією з традиційних форм роботи з батьками є батьківські загальношкільні збори. Тематика зборів підбирається з врахуванням вікових особливостей дітей. У проведенні зборів бере участь адміністрація, психолог, запрошуються працівники ювенальної превенції, лікарі, працівники центру зайнятості. Підтримується тісний зв'язок з громадою: міською радою, відділом культури, молоді, спорту та туризму Балаклійської міської ради, ветеранською радою тощо.

Окремої уваги заслуговує волонтерська діяльність педагогів, учнів, батьків, яка через конкретну, практичну діяльність сприяє встановленню соціальних зв'язків, опануванню дітьми новими навичками, формуванню у них прагнення до відповідальної патріотичної поведінки, моральних та духовних якостей, світогляду справжнього громадянина України.

Важливим аспектом формування національно самосвідомої особистості є виховання поваги та любові до державної мови. Володіння українською мовою повинно стати пріоритетними у виховній роботі з дітьми, адже мовне середовище впливає на формування учня-громадянина, патріота України.

Провідним документом виховної роботи класних керівників є «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів», метою яких є створення цілісної моделі виховної системи на основі громадянських та загальнолюдських цінностей. Зазначена програма визначає метою виховання, формування морально-духовної, життєво-компетентної особистості, яка успішно самореалізується у соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал. У процесі виховання у дітей має бути сформоване:

- ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави;
- ціннісне ставлення до людей;
- ціннісне ставлення до себе;
- ціннісне ставлення до природи;
- ціннісне ставлення до мистецтва;

- ціннісне ставлення до праці.

Зважаючи на реалії сьогодення особливої уваги потребує правоосвітня діяльність та правове виховання учнів. Дану роботу слід планувати із залученням представників правоохоронних органів та юридичних установ.

Виховання емоційної культури та конструктивної поведінки особистості є одним із ключових пунктів виховного процесу. Його актуальність обумовлена підвищеним рівнем тривожності учня. Проявляється це у стресі, тривозі, агресії, особистісних розладах. Існує необхідність вчити дітей толерантному ставленню одне до одного, проводити роботу з розвитку комунікативних навичок спілкування. Зусилля педагогів мають бути спрямовані на формування в учнів відповідальності, правомірності шляхів і засобів їх реалізації, моральних якостей, які б регулювали їхню поведінку. З даного питання класним керівникам слід тісно співпрацювати з психологічною службою.

Формування навиків здорового способу життя передбачає систематичний комплекс заходів, спрямованих на усвідомлення здорового способу життя як цінності колективу закладу, що сприятиме гармонійному розвитку психофізичних здібностей учнів.

Вирішувати зазначені завдання покликана школа у тісній взаємодії з сім'єю і громадськістю. Завданням педагогів закладу є залучення батьків учнів до активної участі у навчально-виховному процесі, організації та проведенні позакласних виховних заходів. Батьки мають стати не тільки гостями на заходах, не тільки спостерігачами успіхів їх дітей, вони мають безпосередньо впливати на формування молодого покоління своїм досвідом та прикладом. Актуальною є систематична й послідовна педагогізація батьківської громадськості.

Важливим напрямком для педагогів також є робота зі шкільним активом. Учніське самоврядування забезпечує входження особистості до соціального середовища, її адаптацію, освоєння існуючих соціальних обов'язків, подолання громадянської інфантильності молоді.

У цілому виховна діяльність у освітньому закладі спрямована на створення необхідних умов для соціалізації учнів шляхом включення їх в практичну соціально-значущу діяльність, на всебічний розвиток соціальної активності, що перш за все передбачає виконання кожним із них конкретного суспільного доручення, навчання учнів навичками та умінням організаторської роботи з постійним і послідовним удосконаленням та розвитком їх досвіду, забезпечення поєднання педагогічного управління і дитячого самоврядування. Створена у школі система виховної роботи дозволяє учням отримати досвід соціальної активності, сприяє формуванню життєвих компетенцій.

Розвиткові активної суспільної позиції учнів сприяє виховний потенціал уроків, виховні та класні години, організовані масові виховні заходи.

Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають національно-патріотичне (в т.ч. військово-патріотичне), громадянське виховання, що відповідають нагальним вимогам і викликам у сучасному українському суспільстві. Виховний процес у класних колективах спрямований на реалізацію Стратегії національно-патріотичного виховання .

Реалізацію Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді забезпечують усі педагогічні працівники школи, адже важливо, щоб навчальний заклад став для дитини осередком становлення громадянина-патріота України, готового брати на себе відповідальність, самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єдності української політичної нації та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві.

Надзвичайно важливою є організація збирання та поширення інформації про героїчні вчинки військовослужбовців, бійців добровольчих батальйонів у ході російсько-української війни, волонтерів та інших громадян, які зробили значний внесок у зміцнення обороноздатності України.

Зібрані матеріали використовуються на уроках мужності, позакласних заходах з метою ознайомлення та вшанування пам'яті Героїв, які загинули, захищаючи територіальну цілісність держави. Не менш важливим є повсякденне виховання поваги до Конституції держави, законодавства, державних символів – Герба, Прапора, Гімну. При підготовці до відзначення національних свят та пам'ятних дат, зокрема Дня захисника України, Дня Гідності і Свободи, Дня Збройних Сил України, Дня Соборності України педагоги керуються методичними матеріалами Українського інституту національної пам'яті (організація конференцій, семінарів, круглих столів; проведення військово-спортивних змагань, фестивалів-конкурсів патріотичної пісні, прози і поезії, творів образотворчого мистецтва; відвідування музеїв бойової слави; вшанування сучасних героїв-захисників України та пам'яті загиблих за свободу, єдність та незалежність українського народу). Забезпечити реалізацію Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та Програми «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України»;

виокремити, як один з найголовніших напрямів виховної роботи, національно-патріотичне виховання (в т.ч. військово-патріотичному) – справу, що за своїм значенням є стратегічним завданням.;

приділяти особливу увагу громадянському, правовому вихованню, волонтерській діяльності, формуванню зорового способу життя;

формувати моральні якості особистості, культуру поведінки, виховувати бережливе ставлення до природи, розвивати мотивацію до праці.

проводити виховну роботу із залученням представників учнівського самоврядування та у тісній співпраці із батьківською громадськістю;

забезпечити системну роботу для реалізації зазначених завдань, яка передбачає гармонійне співвідношення різних напрямів, засобів, методів виховання дітей у процесі навчання і позакласної діяльності.

7.15.2. Участь у регіональному освітньому проєкті : «Виховний простір Харківщини: вектори розвитку».

Наші можливості:

- посилити спрямованість виховної роботи в закладі на формування в дітей та молоді любові до Батьківщини, громадянських якостей; популяризувати культурне розмаїття, історичну спадщину країни, рідного краю; формувати історичну пам'ять підростаючого покоління; забезпечити духовну єдність поколінь;
- сприяти формуванню духовно-моральних взаємин між усіма учасниками освітнього процесу, толерантного ставлення до представників інших народів, культур і традицій, до однолітків, батьків, інших людей; вихованню пошани та любові до культурного спадку свого народу та мистецтва, культивуванню кращих рис української ментальності: працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, відповідального ставлення до природи;
- активізувати застосування сучасних форм і методів правової та превентивної освіти, формування здорового способу життя, фізичного розвитку і культури, спрямованих на формування сталої відповідальної поведінки, імунітету до негативних впливів соціального оточення;
- стимулювати педагогічний колектив, батьків учнів, громади до продуктивної взаємодії у сфері виховання дітей.

7.16. Розвиток матеріально-технічної бази закладу

Балаклійський ліцей №5 Балаклійської міської ради Харківської області

р

б

а

т

учнів.

ш

Забезпеченість навчальними кабінетами:

о

- кабінет фізики;

вет;

а

- кабінет української мови та літератури;

н

- кабінет англійської мови;

и

- кабінет біології;

й

- кабінет історії;

- кабінет географії;

з

- кабінет математики;

а

- два комп'ютерних класи із підключенням до мережі Інтернет;

- кабінет «Захист України»

а

- кабінет обслуговуючої праці;

д

- ресурсна кімната;

р

- спортивна зала;

е

- спортивний майданчик;

с

- актова зала;

о

- бібліотека;

ю

- тир.

Покращення матеріально-технічної бази закладу освіти, а саме: заміна дерев'яних вікон та дверей на енергозберігаючі металопластикові та металеві у корпусі №1, придбання нових меблів, переобладнання туалетів для маломобільних груп населення, придбання сучасної комп'ютерної техніки, придбання розвиваючих матеріалів та обладнання для інклюзивного класу, придбання м'якого інвентарю та іграшок для дошкільного підрозділу.

Кабінети оснащені новими меблями; створені сучасні кабінети: хімії, інформатики, математики, початкові класи відповідають стандартам НУШ.

Актуальними проблемами залишаються питання поліпшення матеріально-технічної бази закладу, а саме: капітального ремонту даху корпусу № 1,2; створення кабінетів для перших класів за програмою НУШ; створення медіотеки; капітальний ремонт тирю; облаштування подвір'я.

Прогнозування розвитку матеріально-технічної бази закладу освіти

№ зп	Зміст роботи	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024	2024/ 2025	2025/ 2026
1	Капітальний ремонт даху корпусу № 1,2		+			
2	Поточний ремонт навчальних кабінетів, груп	+	+	+	+	+
3	Протипожежна обробка дерев'яних конструкцій	+				
	Замір опору ізоляції	+	+	+	+	+
4	Заміна дерев'яних вікон в приміщеннях тиру та майстерні		+	+		
5	Встановлення вогнестійких дверей в приміщенні щитової	+	+			
6	Облаштування системи пожежної сигналізації корпусу № 1,2, тиру, майстерні	+				
7	Капітальний ремонт тиру: - облаштування вентиляції - ремонт стелі, стін, підлоги - придбання меблів, стендів - придбання технічних засобів навчання	+	+	+		
8	Створення медіатеки: - ремонт приміщення - придбання меблів - придбання мультимедійного обладнання - підключення до системи мережі Інтернет	+	+			
9	Поточний ремонт фойє, сходових клітин	+	+	+	+	+
10	Капітальний ремонт системи водопостачання		+	+	+	+
12	Заміна дерев'яної огорожі території закладу	+	+	+		
13	Благоустрій подвір'я закладу: - облаштування пішохідних доріжок тротуарною плиткою; - облаштування зон відпочинку; - встановлення гойдалок для маломобільних груп населення;	+	+	+	+	+

	- розширення та облаштування майданчика для прогулянок вихованцям дошкільного підрозділу;					
14	Поновлення технічних засобів навчання (мультимедійні дошки, комп'ютери, проектори і т.п.) для навчальних та адміністративних кабінетів, для дошкільного підрозділу	+	+	+	+	+
15	Поновлення спортивного інвентарю	+	+	+	+	+
16	Розширення та облаштування майданчика для прогулянок вихованцям дошкільного підрозділу	+	+	+	+	+
17	Відремонтувати кабінети: медичний, психолога, виховної роботи, директора, приймальні	+	+	+	+	+
18	Реконструкція підлоги коридорів корпусу № 1,2	+	+			
19	Поновлення наочних посібників в навчальних кабінетах	+	+	+	+	+
20	Заміна меблів у навчальних кабінетах згідно ростових норм	+	+	+	+	+
21	Оновлення м'якого інвентарю дошкільного підрозділу	+	+	+	+	+
22	Заміна ділянок системи освітлення, електроцитів (частково)			+		
23	Капітальний ремонт каналізаційної системи		+	+		
24	Ремонт приміщення для облаштування музею	+	+			

8. Можливі **ризик**и, пов'язані з реалізацією стратегії розвитку:

- зміни у змісті освіти;
- недостатність виділених та залучених коштів для реалізації основних напрямів стратегії;
- зниження мотивації педагогів, батьків, учнів щодо заходів з реалізації;
- втрата актуальності окремих пріоритетних напрямів;
- недостатнє розуміння частиною батьківської громадськості стратегічних завдань розвитку ліцею.

9. **Шляхи** розв'язання:

- внесення змін та доповнень до програми розвитку;
- додаткове залучення позабюджетних джерел фінансування;
- підвищення ступеня відкритості закладу, висвітлення діяльності педагогічного колективу в ЗМІ, на сайті ліцею, у формі звіту директора перед громадськістю та колективом.

Директор Балаклійського ліцею № 5

Наталія ЗАСАДЧЕНКО

Пронумеровано,
пронумеровано та
скріплено печаткою аркушів

Начальник відділу освіти
Балаклійської міської ради
С.А. Швід